02/11/2019

«Οι προκλήσεις για την Ορθοδοξία στην Αμερική και ο ρόλος του Οικουμενικού Πατριαρχείου»

Οικουμενικό Πατριαρχείο / Αρχιεπισκοπή Αμερικής

Πριν δέκα χρόνια, στις 16 Μαρτίου 2009, ο τότε Αρχιγραμματέας της Ιεράς Συνόδου του Οικουμενικού Πατριαρχείου, Αρχιμανδρίτης Ελπιδοφόρος Λαμπρυνιάδης, πραγματοποίησε μία διάλεξη στο Παρεκκλήσιο της Θεολογικής Σχολής του Τιμίου Σταυρού Βοστώνης, με θέμα: «Οι προκλήσεις για την Ορθοδοξία στην Αμερική και ο ρόλος του Οικουμενικού Πατριαρχείου».

Δέκα χρόνια μετά, στις 11 Μαΐου 2019, ο Αρχιγραμματεύς που εν τω μεταξύ έγινε

Μητροπολίτης Προύσης, εξελέγη από την Ιερά Σύνοδο του Πατριαρχείου Αρχιεπίσκοπος Αμερικής.

Σήμερα, με την ευκαιρία της ονομαστικής του εορτής, η Ομογενιεακή Εφημερίδα ΕΘΝΙΚΟΣ ΚΗΡΥΞ παραθέτει εκείνη την ομιλία του, επειδή έχει διαχρονική ισχύ σήμερα όπως και τότε:

«Αιδεσιμολογιώτατε Πρωτοπρεσβύτερε κ. Νικόλαε Τριανταφύλλου, Πρόεδρε,

Αιδεσιμολ. Πρωτοπρεσβύτερε κ. Θωμά Fitzgerald, Κοσμήτωρ και

Αιδεσιμολ. και Ελλογιμώτατοι Καθηγητές,

Αγαπητοί φοιτητές της Θεολογικής Σχολής του Τιμίου Σταυρού,

Εχω την εξαιρετική τιμή και μεγάλη χαρά να βρίσκομαι σήμερα ενώπιόν σας με την ευλογία και άδεια του Παναγιωτάτου Οικουμενικού Πατριάρχου κ. κ. Βαρθολομαίου και την συναίνεση του Σεβασμιωτάτου Αρχιεπισκόπου Αμερικής κ. Δημητρίου για να μοιρασθώ μαζί σας μερικές σκέψεις σχετικά με την παρούσα κατάσταση της Ορθοδοξίας στην Αμερική και τις σχετικές με αυτή θέσεις και δυνατότητες του Οικουμενικού μας Πατριαρχείου.

Εχετε, αδελφοί μου, το προνόμιο να είσθε οι πολίτες μιας χώρας, στην οποία καθορίζονται σε μεγάλο βαθμό οι τύχες των λαών, όπου γεννώνται και μεταδίδονται οι πρωτοπόρες τεχνολογίες, αλλά και ιδέες και φιλοσοφίες.

Οι ιδιαιτερότητες και τα χαρακτηριστικά των ΗΠΑ, όπως είναι φυσικό, επηρεάζουν και αντανακλώνται και στις θρησκευτικές κοινότητες της χώρας. Δεν είναι τυχαίο ότι καμμία κλασική (ενν. εξ Ευρώπης η άλλης χώρας) στην Αμερική μεταφυτευθείσα θρησκεία παρέμεινε αναλλοίωτη στον τρόπο οργάνωσης και άσκησής της από τους πιστούς του Νέου Κόσμου.

Το ίδιο συνέβη ασφαλώς και με την Ορθοδοξία στις ΗΠΑ, όπου η εμφάνισή της έχει ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και επηρεάστηκε από ασταθμήτους παράγοντες.

Το πρώτο και κύριο χαρακτηριστικό της αμερικανικής Ορθοδοξίας είναι το γεγονός ότι αναπτύχθηκε σε ένα γεωγραφικό χώρο, ο οποίος από διοικητική και τεχνική άποψη ορολογίας χαρακτηρίζεται ως Διασπορά.

Είναι δηλαδή ο χώρος, η επί του οποίου εκκλησιαστική δικαιοδοσία διεκδικείται, δυστυχώς, από πολλές «Μητέρες» Εκκλησίες, οι οποίες θέλουν να διατηρήσουν την πνευματική μέριμνα των πιστών τους, οι οποίοι μετανάστευσαν στην υπερδύναμη που λέγεται ΗΠΑ.

Με τον τρόπο αυτό, οι Ορθόδοξοι στην Αμερική οργανώθηκαν κυρίως με βάση την εθνική τους προέλευση και όχι με βάση το Κανονικό Δίκαιο της Ορθοδόξου Εκκλησίας, την Ορθόδοξη εκκλησιολογία, σύμφωνα με την οποία η Εκκλησία του Χριστού έχει ως βάση όχι την εθνική καταγωγή, ούτε τη χρονική εμφάνιση σε ένα γεωγραφικό χώρο, αλλά την κανονική τάξη και την μακραίωνα τάξη και πράξη, ως διετυπώθησαν στις αποφάσεις των Οικουμενικών Συνόδων.

Σύμφωνα με τα παραπάνω, σε ένα γεωγραφικό χώρο υπάρχει ένας και μόνο Επίσκοπος ο οποίος ποιμαίνει θεοφιλώς τους Ορθοδόξους ανεξαρτήτως φυσικά οιασδήτινος φυλετικής διακρίσεως. Το αντίθετο, όμως, συνέβη στην Αμερική και σήμερα έχουμε την κατάσταση της παρουσίας τόσων επισκόπων υπευθύνων για την ίδια γεωγραφική περιφέρεια.

Ενα δεύτερο χαρακτηριστικό των ανθρώπων που έφεραν μαζί τους την Ορθοδοξία στην Αμερική είναι το γεγονός ότι προήλθαν από χώρες με πολύ χαμηλό, τότε, βιωτικό και οικονομικό επίπεδο.

Αυτό δημιούργησε από την πρώτη στιγμή εντός τους την ανάγκη να προσαρμοσθούν το γρηγορότερο δυνατό στις συνθήκες της νέας γης, ώστε να φθάσουν σύντομα στο υψηλό επίπεδο των προνομιούχων κατοίκων της Αμερικής και να απολαύσουν τους πλουσίους καρπούς του αμερικανικού ονείρου.

Στην προσπάθειά τους αυτή άλλαξαν τα ονόματά τους, έδωσαν βαρύτητα στην αγγλική γλώσσα σε όλα τα επίπεδα της ζωής, πέτυχαν όμως στο τέλος να γίνουν σωστοί Αμερικανοί πολίτες, ανεβαίνοντας διαρκώς στην οικονομική, εμπορική, μορφωτική, καλλιτεχνική και πολιτική ιεραρχία του τόπου.

Η αρνητική διάσταση αυτής της αντίληψης είναι ότι ενίοτε η πιστότητα στην πολιτισμική κληρονομιά της εθνικής καταγωγής θεωρήθηκε εσφαλμένως ως τροχοπέδη για αυτή την πρόοδο και άνοδο στην αμερικανική κοινωνία, με την δημιουργία συμπλεγμάτων του τύπου ότι δήθεν προέρχονται από κατώτερη τάξη, η οποία για να γευθεί τους καρπούς του αμερικανικού ονείρου πρέπει δήθεν να αποβάλει ο,τιδήποτε τον δένει με τον πολιτισμό του.

Η τάση αυτή ενισχύθηκε και από το γεγονός ότι οι ΗΠΑ είναι ένα φιλόξενο πολυεθνικό κράτος, το οποίο σέβεται και αποδέχεται ισότιμα όλους τους πολίτες

του ανεξαρτήτως εθνικής καταγωγής.

Το τρίτο χαρακτηριστικό αφορά τη δομή και τον τρόπο της εκκλησιαστικής οργάνωσης στις ΗΠΑ. Οι πιστοί οργανώθηκαν σε κοινότητες λαϊκών, οι οποίοι ταυτίσθηκαν με την εκκλησιαστική κοινότητα, κατά το πρότυπο της παραδοσιακής οργανώσεως των πρώτων χριστιανικών κοινοτήτων.

Η Κοινότητα διοικουμένη από εκλελεγμένα λαϊκά μέλη, κτίζει ναό, σχολείο και ιδρύματα και μισθοδοτεί τον ιερέα. Ο τρόπος αυτός της κοινοτικής οργάνωσης αναβαθμίζει, όπως είναι ορθό, τη θέση του λαϊκού στοιχείου στην εκκλησιαστική διοίκηση, αυξάνει το αίσθημα ευθύνης και συμμετοχής του στα εκκλησιαστικά πράγματα και δίνει τη δυνατότητα στην Εκκλησία να επωφεληθεί στο έπακρο από το ανεβασμένο επίπεδο των πιστών της.

Από την άλλη, όμως, ελλοχεύει ο κίνδυνος α) να περιθωριοποιηθεί ο ιερεύς από τα διοικητικά της κοινότητας, β) να υπάρχει δυσκολία από μέρους των λαϊκών να κατανοήσουν τους κανόνες, με βάση τους οποίους λειτουργεί η Εκκλησία, γ) να επηρεασθούν οι κοινοτικοί παράγοντες από το κυρίαρχο προτεσταντικό περιβάλλον και να προσλάβουν από αυτό ξένες προς την Ορθοδοξία πρακτικές και δ) να καταντήσουν οι ενοριακοί πυρήνες από εκκλησιαστικά σώματα σε λέσχες συνδρομητών με εκκλησιαστικό ένδυμα.

Οπως γνωρίζετε, ένα από τα μυστικά της επιτυχίας του αμερικανικού οικονομικού, πολιτικού και τεχνολογικού θαύματος ήταν η αποδέσμευση από κάθε παραδοσιακό πλαίσιο του παλαιού κόσμου, η θραύση των καθιερωμένων νορμών και η αμφισβήτηση για ο,τιδήποτε εθεωρείτο δεδομένο και πέραν πάσης κριτικής.

Ως ήταν αναμενόμενο, η εκκλησιαστική έκφραση αυτής της τάσεως δεν άργησε να εμφανισθεί και στην Ορθόδοξη Εκκλησία των ΗΠΑ, άλλοτε με πιο ακραίες και άλλοτε με πιο μετριοπαθείς τάσεις. Πολύ σύντομα έκανε την παρουσία του ο Ορθόδοξος κλήρος, ο οποίος σε τίποτε δεν διέφερε εξωτερικά από τους κληρικούς των άλλων δογμάτων, υιοθετήθηκαν χορωδίες με μη Ορθόδοξη μουσική, φτώχυνε η λειτουργική παράδοση περιοριζόμενη στα στοιχειώδη, και άλλα παρόμοια.

Στη βαθμιαία αυτή εκκοσμίκευση της Ορθοδοξίας δεν άργησε να έρθει η αντίδραση με την εντυπωσιακή εμφάνιση και ραγδαία εξάπλωση μοναστηρίων αγιορείτικης επιρροής, με άκρο συντηρητισμό, προσήλωση μονολιθική στον τύπο και το γράμμα του νόμου, έντονη αντίθεση σε οποιασδήποτε μορφής επικοινωνία με αλλόδοξες Εκκλησίες.

Ολα αυτά είναι η έκφραση της έντονης δίψας για την απολεσθείσα Ορθόδοξη πνευματικότητα και λειτουργικό πλούτο, των οποίων για τόσο πολύ διάστημα

στερήθηκε ο λαός, περιορισθείς σε ένα άγονο κοινωνικό ακτιβισμό.

Τα χαρακτηριστικά του ιερού κλήρου της Αμερικής εμφανίζονται σήμερα ιδιαίτερα διαφοροποιούμενα.

Η έντονη εκκοσμίκευση της ενοριακής – κοινοτικής ζωής δεν είναι σε θέση να εμπνεύσει νέους και να καλλιεργήσει τις κατάλληλες ιερατικές κλήσεις, ώστε οι ποιμένες να προέρχονται από τα σπλάχνα της εκκλησιαστικής κοινότητας. Την έλλειψη αυτή έρχονται να καλύψουν υποψήφιοι, οι οποίοι σε ασυνήθιστα για τα μέχρι τώρα δεδομένα μεγάλη ηλικία, έχοντας ήδη επί των ώμων τους οικογενειακά βάρη, ασθμαίνοντες επιδιώκουν την απόκτηση του ποθουμένου τίτλου σπουδών, ο οποίος θα τους επιτρέψει μεταξύ άλλων και την κοινωνική καταξίωση.

Μεγάλη μερίδα των υποψηφίων κληρικών είναι οι εκ προσηλύτων προερχόμενοι, οι οποίοι λίγη σχετική Ορθόδοξη εμπειρία διαθέτουν, χαρακτηρίζονται όμως συνήθως από ασυνήθιστη ζηλωτική συμπεριφορά και νοοτροπία.

Είναι ενδιαφέρον το γεγονός ότι οι εκ προσηλύτων κληρικοί ποσοστιαία είναι πολλαπλάσιοι των προσηλύτων εκ του ποιμνίου, με αποτέλεσμα μία μεγάλη μερίδα των εκ γενετής Ορθοδόξων οι οποίοι είναι φορείς κάποιας εθνικής πολιτισμικής παραδόσεως, να ποιμαίνονται από κληρικούς οι οποίοι, λόγω ακριβώς της ελλείψεως οικειότητος ή και λόγω συνειδητής αντιθέσεως, βαθμιαία υποβαθμίζουν και εξαλείφουν τα ως άνω αναφερθέντα πολιτισμικά στοιχεία και εκφράσεις των κοινοτήτων που υπηρετούν.

Λυπηρό είναι το γεγονός ότι η κρίση στις ιερατικές κλίσεις έχει οδηγήσει στην τραγική μείωση και σε ποιότητα και σε αριθμούς των αγάμων κληρικών, οι οποίοι εκ των πραγμάτων μίαν των ημερών θα επιφορτισθούν με την ευθύνη της διοικήσεως της Εκκλησίας αυτής.

Η έλλειψη πνευματικότητας καθιστά, ιδιαιτέρως στους νέους, ακατανόητο και μη ελκυστικό το μοναχικό ιδεώδες, πλην των εσχάτως εμφανισθεισών μοναχικών αδελφοτήτων με τα αναφερθέντα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά.

Μετά την γενικότερη αυτή αξιολογική προσέγγιση της εν Αμερική Ορθοδοξίας επιτρέψτε μου να αναφερθώ δι’ ολίγων πλέον συγκεκριμένως στην Ιερά Αρχιεπισκοπή Αμερικής, την πλέον σημαντική αυτή Επαρχία του Οικουμενικού Θρόνου.

Για την Αρχιεπισκοπή μας ισχύουν σε γενικές γραμμές τα όσα είπαμε παραπάνω περί του τρόπου ιδρύσεώς της. Χάρη στην υποδειγματική θυσιαστική αφοσίωση

των ομογενών μας μεταναστών και υπό τις πτέρυγες του πρώτου Θρόνου της Ορθοδοξίας με την πάροδο του χρόνου ανδρώθηκε και μεγαλούργησε μία ισχυρή και ζηλευτή Αρχιεπισκοπή, η οποία αποτελεί καύχημα της Εκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως.

Η Αρχιεπισκοπή αξιοποίησε στο έπακρο τις δυνατότητες που παρέσχε ένα βαθιά δημοκρατικό, αξιοκρατικό και προοδευτικό κρατικό πλαίσιο, όπως είναι οι ΗΠΑ, για να ριζώσει όσο γίνεται βαθύτερα στη γη αυτή η Ορθόδοξη πίστη των πατέρων μας.

Σε αυτό βοήθησε, όπως ήδη είπαμε, η ενεργή συμμετοχή του λαϊκού στοιχείου, το οποίο επέτυχε σε κάθε τομέα της κοινωνικής και άλλης ζωής. Πιστεύουμε ότι οι νεώτερες γενεές της Ομογενείας είναι απαλλαγμένες από τις προκαταλήψεις και τα συμπλέγματα του παρελθόντος, σύμφωνα με τα οποία για να επιτύχεις στην Αμερική πρέπει να ξεχάσεις τον πατρογονικό σου πολιτισμό και τη γλώσσα και να αφεθείς γυμνός στην ακανθώδη έρημο της άγριας Δύσης.

Οι σημερινοί ομογενείς έχουν ξεπεράσει τη φάση αυτή της άρνησης και έχουν κατανοήσει ότι το μυστικό της επιτυχίας του αμερικανικού πολιτισμού δεν είναι η εξαφάνιση του πολιτισμικού υποβάθρου των πολιτών του, αλλά η ελεύθερη και δημιουργική σύνθεση και συνύπαρξη λαών και φυλών, οι οποίοι ήρθαν στη φιλόξενη αυτή χώρα για να ζήσουν εν ελευθερία, εν πίστει και με αξιοπρέπεια.

Η πολιτισμική μας παράδοση και η συνείδηση της εθνικής μας καταγωγής δεν είναι με κανένα τρόπο εμπόδιο για την πρόοδό μας και την επιτυχή μαρτυρία της πίστεώς μας, τόσο μάλλον όσον η οικουμενικότητα είναι στον πυρήνα, στην φύση του Ελληνισμού, ο οποίος είναι εξ ορισμού αντίθετος προς κάθε εθνικισμό και προς κάθε μορφής υποτίμηση άλλων εθνών και πολιτισμών.

Η Ιερά Αρχιεπισκοπή Αμερικής υπό το Οικουμενικό Πατριαρχείο είναι σήμερα στις ΗΠΑ η πλέον καλά οργανωμένη, συγκροτημένη και επιτυχής Ορθόδοξη παρουσία και αυτό δεν είναι τυχαίο.

Αυτό δεν επετεύχθη επειδή απεμπόλησε την πολιτισμική της ταυτότητα. Δεν επετεύχθη επειδή αγνόησε τους ιερούς κανόνες και τις αποφάσεις των Οικουμενικών Συνόδων. Δεν συνέβη επειδή υπέκυψε στον πειρασμό της εκκοσμίκευσης, ούτε επειδή αυτοφυλακίστηκε στο σκοτάδι του ακραίου συντηρητισμού, του εθνικισμού και της στείρας άρνησης.

Λόγω όμως ακριβώς της ζηλευτής θέσεώς της στην Αμερική, επιβάλλεται να κάνουμε την αυτοκριτική μας και να αμυνθούμε εποικοδομητικά προς τις άδικες επικρίσεις οι οποίες στοχεύουν την δικαιοδοσία αυτή του Οικουμενικού

Πατριαρχείου.

Εξετάζοντες λοιπόν εαυτούς, πιστεύω ότι οφείλουμε να είμαστε πιο προσεκτικοί στην ευκολία με την οποία ετοιμαζόμαστε να εγκαταλείψουμε την ελληνικότητά μας και ως γλώσσα και ως παράδοση.

Οπως είπαμε και παραπάνω, είναι μύθος ο ισχυρισμός ότι η ελληνικότητα είναι εμπόδιο για τη δημιουργική και επιτυχή ένταξή μας στην αμερικανική πραγματικότητα. Η ελληνικότητα είναι ταυτισμένη με την οικουμενικότητα γιατί ποτέ δεν μπορεί να είναι εθνικιστική, διότι και τα δύο χαρακτηριστικά του: ο Πολιτισμός και η Ορθοδοξία εκ φύσεως είναι έννοιες υπερεθνικές.

Δε υποστηρίζω την άποψη ότι μπορούμε σήμερα να υποχρεώσουμε τους πάντες να ομιλούν απταίστως την ελληνική γλώσσα, νομίζω όμως ότι οφείλουμε να δώσουμε τη δυνατότητα σε όσους επιθυμούν, να την εκμάθουν σε σοβαρά οργανωμένα σχολεία, με ειδικά καταρτισμένους δασκάλους.

Νομίζω ότι χρωστάμε στα παιδιά μας τη δυνατότητα της επιλογής. Νομίζω ότι χρωστάμε στον πολιτισμό μας την εξάλειψη της περιφρόνησης προς τη γλώσσα που επελέγη από το Ευαγγέλιο και από τους θεμελιωτές της πίστεως, τους Πατέρες της Χριστιανοσύνης για την έκφραση των πιο λεπτών νοημάτων και δογμάτων.

Δεν υποστηρίζω την άποψη ότι οι ακολουθίες της Εκκλησίας μας στην Αμερική πρέπει να γίνονται αποκλειστικά στην ελληνική γλώσσα.

Απλά δεν καταλαβαίνω πώς είναι δυνατόν ένας κληρικός της Ιεράς Αρχιεπισκοπής Αμερικής να μην είναι ικανός να λειτουργήσει σε δύο γλώσσες. Δεν καταλαβαίνω πώς ένα Πανεπιστημιακό ίδρυμα δεν κατορθώνει να διδάξει μία γλώσσα σε κάποιον φοιτητή, τον οποίον τον έχει για τουλάχιστον 4 χρόνια.

Αδελφοί μου, δεν είμαι από αυτούς που πιστεύουν ότι υπάρχει ιερή γλώσσα (linguasacra) στην Εκκλησία. Διερωτώμαι απλώς πώς σε όλες τις Θεολογικές Σχολές του κόσμου όλων των ομολογιών οι φοιτητές θεωρείται αυτονόητο ότι υποχρεούνται να μαθαίνουν τις βιβλικές γλώσσες, και μόνο στη δική μας Σχολή της Ελληνορθόδοξης Αρχιεπισκοπής Αμερικής αυτό φαίνεται αναχρονιστικό, εθνικιστικό, συντηρητικό ή ο,τιδήποτε άλλο;

Εφ’ όσον γίνεται ο λόγος περί της Θεολογικής Σχολής, θεωρείται υπερβολική η προσδοκία της Εκκλησίας οι απόφοιτοί της να γνωρίζουν θεολογία, κανονικό δίκαιο, να μπορούν να ψάλλουν βυζαντινά, να μπορούν να τελέσουν χωρίς δυσκολία τον όρθρο, τον εσπερινό, τα μυστήρια της Εκκλησίας, να είναι σε θέση

να κηρύξουν τον λόγο του Θεού, να κατηχήσουν τη νεολαία μας, να διδάξουν στους πιστούς την προσευχή;

Αγαπητοί μου, αδελφοί, επιτρέψτε μου τώρα να επανέλθω στο θέμα της Διασποράς και της δικαιοδοσιακής πολυμορφίας η οποία παρατηρείται και στις ΗΠΑ.

Κατ αρχάς επιτρέψτε μου να υπενθυμίσω ότι ο όρος διασπορά είναι τεχνικός και σημαίνει τους γεωγραφικούς εκείνους χώρους, οι οποίοι βρίσκονται εκτός των ορίων των τοπικών αυτοκεφάλων Εκκλησιών.

Δεν σημαίνει ότι οι πιστοί Ορθόδοξοι οι οποίοι διαβιούν στις περιοχές αυτές είναι προσωρινοί, όπως διαστρεβλωτικά ισχυρίζεται σε πρόσφατο άρθρο του ο Σεβασμιώτατος Αντιοχειανός Μητροπολίτης κ. Φίλιππος (TheWord). Σύμφωνα με τον 28ο Κανόνα της 4ης Οικουμενικής Συνόδου ένα από τα προνόμια του Οικουμενικού Πατριάρχη είναι ότι έχει δικαιοδοσία σ' αυτές ακριβώς τις περιοχές, οι οποίες είναι εκτός των προδιαγεγραμμένων ορίων των κατά τόπους Ορθοδόξων Εκκλησιών.

Στον συγκεκριμένο κανόνα ο όρος που χρησιμοποιείται για τις περιοχές αυτές είναι 'βαρβαρική' γιατί αναφερόταν στον μη γνωστό τότε εκτός Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας Κόσμο.

Για το συγκεκριμένο άρθρο 28, προσφάτως το Οικουμενικό Πατριαρχείο, υπέστη μία άδικη και ανακριβή κριτική από δύο Ιεράρχες Ορθοδόξους στην Αμερική: τον προαναφερθέντα Μητροπολίτη Φίλιππο και τον σχετικώς προσφάτως εκλεγέντα Μητροπολίτη Ιωνά.

Θεωρώ χρέος μου έναντι της ιστορικής αληθείας και έναντι της ηθικής τάξεως να ανασκευάσω τις αδικίες έναντι της Μητρός Εκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως.

Ο Μητροπολίτης Ιωνάς, ως Ηγούμενος ακόμη, σε μία ομιλία του παρουσίασε μία 'μοναστική προσέγγιση' επί του θέματος: 'Επισκοπικός βαθμός, Πρωτείο και Μητέρες Εκκλησίες'. Στο κεφάλαιο περί 'αυτοκεφαλίας και πρωτείου' ισχυρίζεται ότι 'δεν υπάρχει αποτελεσματικό κυρίαρχο πρωτείο στην Ορθόδοξη Εκκλησία'. Ο ίδιος φαίνεται να είναι αντίθετος με κάθε ιδέα περί υπάρξεως θεσμού του Οικουμενικού Πατριαρχείου, διότι θεωρεί ότι αυτός 'βασίζεται επί της εννοίας του πρωτείου, το οποίο ασκείται επί συνόδου, εχούσης ως όρια τα όρια μιας αυτοκρατορίας' και ότι αυτό 'έχει από μακρού καταστεί μη ρεαλιστικό'.

Αυτό που με εξέπληξε περισσότερο στη 'μοναστική προσέγγιση' του Σεβ. κ. Ιωνά είναι ο ισχυρισμός ότι δήθεν 'σήμερα μόνο οι ελληνικές εθνικές εκκλησίες και μερικές άλλες ακόμη αναγνωρίζουν το Οικουμενικό Πατριαρχείο όπως αυτό

ισχυρίζεται ότι είναι’.

Είναι πράγματι λυπηρή η παχυλή άγνοια του εν λόγω Ιεράρχου όχι μόνο της ιστορίας και της κανονικής τάξεως, αλλά και της συγχρόνου καταστάσεως. Πώς αγνοεί ο Σεβασμιώτατος ότι σήμερα δεν υπάρχει Ορθόδοξη Εκκλησία που να μη αναγνωρίζει το Οικουμενικό Πατριαρχείο;

Ισως παρασύρεται από το γεγονός ότι το εκκλησιαστικό σχήμα του οποίου προΐσταται ο ίδιος και το οποίο τόσο κραυγαλέα αντικανονικά ανακηρύχθηκε δήθεν αυτοκέφαλο δεν αναγνωρίζεται παρά από ελάχιστες Εκκλησίες και δεν είναι στα δίπτυχα της Ορθοδόξου Εκκλησίας.

Επιτρέψτε μου δειγματοληπτικά να αναφέρω μερικά ακόμη σημεία του ιδίου άρθρου, τα οποία δεν πρέπει να μείνουν αναπάντητα.

Ισχυρίζεται λοιπόν ο Μητροπολίτης Ιωνάς ότι στην Αμερική ‘δεν υπάρχει κοινή έκφραση ενότητας που να υπερβαίνει εθνικές, γλωσσικές και πολιτισμικές διαιρέσεις’.

Αγνοεί ο Σεβασμιώτατος το γεγονός ότι υπό την δικαιοδοσία του Οικουμενικού Πατριαρχείου στην Αμερική υπάγονται Ελληνες, Παλαιστίνιοι, Αλβανοί, Ουκρανοί, Καρπαθορώσοι;

Αν αυτό δεν υπερβαίνει εθνικές, γλωσσικές και πολιτισμικές διαιρέσεις, τότε τι εννοεί ο Σεβασμιώτατος; Μήπως εννοεί ότι ούτε η SCOBA αποτελεί κοινή έκφραση ενότητας που να υπερβαίνει εθνικές, γλωσσικές και πολιτισμικές διαιρέσεις;

Ο πλέον προκλητικός εκ των ισχυρισμών του είναι ότι με την εμφάνιση της λεγομένης OCA, «η παρουσία πάσης άλλης δικαιοδοσίας επί του αμερικανικού εδάφους καθίσταται αντικανονική, ενώ η ιδιότης του μέλους της Συνόδου της Ορθοδόξου Εκκλησίας εν Αμερική (OCA) γίνεται κριτήριον κανονικότητας για όλους τους Επισκόπους στην Αμερική».

Ισως είναι σημείο των καιρών ότι ο κατ’ εξοχήν παραβάτης των ιερών κανόνων, ο πλέον αντικανονικώς ανακηρυχθείς σε δήθεν αυτοκέφαλο αναγάγει εαυτόν εις κριτήριο κανονικότητος και χαρακτηρίζει πάντας τους λοιπούς ως δήθεν αντικανονικούς. O tempora o mores!

Αντί να αναγνωρίζεται η μακροθυμία των άλλων Πατριαρχείων, τα οποία παρά την αντικανονικότητα της ούτω λεγομένης ΟCA δέχονται αυτήν σε κοινωνία, ακολουθείται υπό των εκπροσώπων της μία τέτοια άδικη συμπεριφορά, η οποία δεν συμβάλλει στην Ορθόδοξη ενότητα.

Ιδιαιτέρως το Οικουμενικό μας Πατριαρχείο όχι μόνο δεν είναι «ανίκανο να ηγηθεί» ως δυστυχώς λέγει παρακάτω ο Μητροπολίτης Ιωνάς, αλλ' ήδη από του παρελθόντος Οκτωβρίου (για να περιορισθώ στο πλέον πρόσφατο γεγονός), κίνησε και πάλι υπό την προεδρία της Α. Θ. Παναγιότητος τη διαδικασία για τη σύγκληση της Αγίας και Μεγάλης Συνόδου.

Δεν είμαι σίγουρος αν ο Σεβασμιώτατος όταν εχειροτονήθη αρχιερεύς ηρνήθη να ενδυθεί τα αρχιερατικά άμφια, τα οποία στο ίδιο άρθρο, ηγούμενος ων τότε, τα εχαρακτήρισε ως μη αρμόζοντα στην πραγματική φύση της αρχιερωσύνης (σελ. 11).

Επιτρέψτε μου να προσθέσω ότι η άρνηση αναγνωρίσεως πρωτείου τινός στην Ορθόδοξη Εκκλησία, ενός πρωτείου το οποίο δεν μπορεί να ενσαρκώσει παρά κάποιος Πρώτος (τουτέστι κάποιος Επίσκοπος, ο οποίος έχει το προνόμιο να είναι ο πρώτος μεταξύ των αδελφών του Επισκόπων), συνιστά αίρεση.

Είναι απαράδεκτο αυτό που συνήθως λέγεται ότι η ενότητα μεταξύ των Ορθοδόξων διασφαλίζεται είτε υπό μιας κοινής πίστεως και λατρείας είτε υπό του θεσμού της Οικουμενικής Συνόδου.

Και οι δύο αυτοί παράγοντες είναι απρόσωποι, ενώ στην Ορθόδοξη θεολογία μας η αρχή της ενότητάς μας είναι πάντοτε ένα πρόσωπο. Πράγματι, όπως στο επίπεδο της Αγίας Τριάδος η αρχή της ενότητας δεν είναι η θεία ουσία, αλλά το πρόσωπο του Πατρός (η «μοναρχία» του Πατρός), έτσι και στο εκκλησιολογικό επίπεδο, στην τοπική εκκλησία, το σημείο της ενότητας δεν είναι το πρεσβυτέριο ή η κοινή λατρεία των χριστιανών, αλλά το πρόσωπο του Επισκόπου.

Επομένως, επί πανορθοδόξου επιπέδου η αρχή της ενότητας δεν μπορεί να στηρίζεται επί μιας ιδέας ή ενός θεσμού, αλλά πρέπει να είναι κάποιο πρόσωπο, αν βέβαια θέλουμε να παραμείνουμε συνεπείς στη θεολογία μας.

Το δεύτερο άρθρο, στο οποίο οφείλω να αναφερθώ είναι του Σεβασμιωτάτου Αντιοχειανού Μητροπολίτου Φιλίππου, με τίτλο '28ος κανών της Τετάρτης Οικουμενικής Συνόδου – σχετικός η άσχετος προς το σήμερα;'.

Ο ως άνω ιεράρχης ξεκινάει τον συλλογισμό του με μία εντελώς αντιπαραδοσιακή

και αντιθεολογική διάκριση των ιερών κανόνων σε 1) ‘δογματικούς’, 2) ‘συνδεδεμένους με τη συνάφεια’ και 3) ‘νεκρούς’.

Με τη λογική αυτή θα ήθελα να γνωρίζω σε ποια κατηγορία θα κατέτασσε ο Σεβασμιώτατος τους κανόνες, για παράδειγμα, των Οικουμενικών Συνόδων, οι οποίοι καθορίζουν τα όρια δικαιοδοσίας των παλαιφάτων Πατριαρχείων. Είναι άραγε ‘συνδεδεμένοι με τη συνάφεια;’. Υπόκεινται δηλαδή σε αλλαγή; Και πιστεύει ο Σεβασμιώτατος ότι με τον τρόπο αυτό υπηρετεί την Ορθόδοξη ενότητα ή θέτει τους θείους και ιερούς κανόνας υπό την περιστασιακή κρίση και ταξινόμηση εκάστου αρχιερέα;

Βασιζόμενος στην ως άνω διάκριση, ενώ παραδέχεται ότι ο 28ος κανών της Δ’ Οικουμενικής Συνόδου δεν είναι ‘νεκρός’, αφού τόσος θόρυβος γίνεται γι’ αυτόν, πρώτον μεν παραδέχεται ότι όντως δίνει προνόμια στον Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως, ύστερα όμως ισχυρίζεται ότι τούτο έγινε λόγω περιστασιακών κοσμικών και πολιτικών συνθηκών, μη εχουσών σχέση με τη σημερινή κατάσταση.

Αφήνει δηλαδή εμμέσως πλην σαφώς ο Μητροπολίτης Φίλιππος να εννοηθεί ότι μπορούν σήμερα τα προνόμια του Κωνσταντινουπόλεως να αμφισβητηθούν.

Το ερώτημα εν προκειμένω είναι: γνωρίζει ο Σεβασμιώτατος περίπτωση Εκκλησίας, της οποίας τα προνόμια (Πατριαρχικά η Αυτοκεφαλίας) δεν εκρίθησαν στην ιστορία βάσει των συγκεκριμένων ιστορικών συνθηκών που επικρατούσαν την χρονική εκείνη στιγμή; ‘Η μήπως γνωρίζει ο Σεβασμιώτατος κάποια Εκκλησία, η οποία έλαβε την Πατριαρχική αξία εκ θεολογικών και μόνον λόγων; Ολες οι διοικητικής φύσεως αποφάσεις των Οικουμενικών Συνόδων γίνονται σεβαστές στο διηνεκές όπως και οι δογματικές.

Σκεφθείτε τις συνέπειες για την Ορθόδοξη Εκκλησία, εάν αρχίσουμε να επαναξιολογούμε το status των κατά τόπους Εκκλησιών.

Την ορθή ερμηνεία του 28ου κανόνος θεωρεί ο Σεβασμιώτατος ως ‘καινοτομία’ επικαλούμενος μόνο πηγές του 20ού αιώνα, ενώ επιστημονικά έχει επαρκώς αποδειχθεί από τον αείμνηστο Μητροπολίτη Σάρδεων Μάξιμο η αδιάκοπη ιστορικά εφαρμογή του άρθρου αυτού από την Εκκλησία Κωνσταντινουπόλεως.

Το ερώτημα είναι απλό αδελφοί μου: Εάν η Κωνσταντινούπολη δεν είχε το δικαίωμα αυτό από τον 28ο κανόνα, τότε πώς έδωσε Αυτοκεφαλίες και Πατριαρχική αξία στις Εκκλησίες Ρωσσίας, Σερβίας, Ρουμανίας, Βουλγαρίας, Γεωργίας, Τσεχίας – Σλοβακίας, Πολωνίας, Αλβανίας; Με βάση ποιον κανόνα παραχώρησε τη δικαιοδοσία επί του υπολοίπου της Αφρικής στον Πατριάρχη

Αλεξανδρείας το έτος 2002;

Και αφού το Οικουμενικό Πατριαρχείο δεν έδωσε το δικαίωμα στο Πατριαρχείο Μόσχας να απονέμει αυτοκέφαλα κατά το δοκούν, τότε πόθεν δικαιούται αυτό να το πράττει εις βάρος της Ορθοδόξου ενότητος;

Συγκεφαλαιώνοντας την εισήγησή μου επιθυμώ να προσελκύσω την προσοχή σας στα εξής σημεία:

1) Το Οικουμενικό Πατριαρχείο είναι μία μαρτυρική Εκκλησία, η οποία συχνά δέχθηκε την άδικη κριτική, κυρίως από εκείνες τις Εκκλησίες οι οποίες ευεργετήθηκαν πλουσιώτατα από αυτήν.

Ουδέποτε κυριάρχησε σε αυτήν το εθνικιστικό πνεύμα, διότι αυτό είναι ασυμβίβαστο τόσο προς τις έννοιες του Ελληνισμού και της οικουμενικότητος, αλλά κυρίως προς την Ορθόδοξη χριστιανική πίστη. Αυτό, το Οικουμενικό Πατριαρχείο το απέδειξε περιτράνως κατά τον 17 αιώνων βίο του, όπου ουδέποτε εξελλήνισε, ούτε απεπειράθη να εξελληνίσει τα έθνη στα οποία δια της ιεραποστολής μεταλαμπάδευσε το ανέσπερο φως του Χριστού. Τρανό παράδειγμα τα σλαβικά φύλα, τα οποία οφείλουν και το αλφάβητό τους ακόμη στους Θεσσαλονικείς αδελφούς Κύριλλο και Μεθόδιο. Ο ομιλών, παρά το γεγονός ότι είμαι εκ μητρός Αντιοχειανός, σήμερα είμαι ο Αρχιγραμματεύς της Αγίας και Ιεράς Συνόδου.

2) Το Οικουμενικό Πατριαρχείο δεν είχε επεκτατικές τάσεις σε βάρος των αδελφών Ορθοδόξων Εκκλησιών. Απόδειξη είναι ότι ενώ κατά τους δύσκολους 17ο και 18ο αιώνες τα Πατριαρχεία της Ανατολής είχαν ουσιαστικά διαλυθεί διοικητικά, η Κωνσταντινούπολη φρόντιζε πάντοτε να εκλέγεται κάποιος Πατριάρχης γι’ αυτά, στηρίζοντας παντοιοτρόπως τους προκαθημένους.

3) Η υπαγωγή στο Οικουμενικό Πατριαρχείο στο χώρο της διασποράς δεν σημαίνει ούτε ελληνοποίηση ούτε παράβαση της κανονικής τάξεως, διότι μόνο με αυτό τον τρόπο γίνεται σεβαστό το γράμμα και το πνεύμα των αποφάσεων των Οικουμενικών Συνόδων.

Γνωρίζει η Μητέρα Εκκλησία ότι παρά ταύτα υπάρχει δυσκολία να πραγματοποιηθεί αυτό στις υφιστάμενες ιστορικές συνθήκες, γι’ αυτό και ποιουμένη χρήση της εκκλησιαστικής οικονομίας πρότεινε εν καιρώ και έγινε πανορθοδόξως δεκτό να υπάρχουν στο χώρο της διασποράς διορθόδοξες επισκοπικές συνελεύσεις. Για να σωθεί όμως το ελάχιστο απαιτούμενο στοιχείο της κανονικότητος εφαρμόζεται η αρχή της προεδρίας στο σώμα αυτό του εκπροσώπου του Οικουμενικού Πατριαρχείου.

Οπως σίγουρα γνωρίζετε, τον περασμένο Οκτώβριο το Οικουμενικό Πατριαρχείο συνεκάλεσε στην Κωνσταντινούπολη Σύναξη των Προκαθημένων των Ορθοδόξων Εκκλησιών. Οι Προκαθήμενοι δέχθηκαν την πρόταση του Πατριάρχου Βαρθολομαίου να προχωρήσουν οι Πανορθόδοξες Προσυνοδικές Διασκέψεις, εντός του έτους 2009, ώστε συντόμως να πραγματοποιηθεί και η ποθουμένη Αγία και Μεγάλη Σύνοδος της Ορθοδόξου Εκκλησίας.

Για την ιστορία σας παρακαλώ να σημειώσετε ότι η απόφαση αυτή κατέστη δυνατό να ληφθεί γιατί χάριν της ενότητος υποχώρησε το Οικουμενικό Πατριαρχείο και δέχθηκε στο εξής να μη προσκαλούνται οι αυτόνομες Εκκλησίες, ώστε να αποφευχθεί ο σκόπελος της Εκκλησίας Εσθονίας στις σχέσεις Κωνσταντινουπόλεως Μόσχας.

4) Προκειμένου περί των ΗΠΑ, η υπαγωγή στην πρωτόθρονη Εκκλησία, στο Οικουμενικό Πατριαρχείο, όχι μόνο προσιδιάζει στα χαρακτηριστικά της αμερικανικής κοινωνίας και νοοτροπίας, αλλά διανοίγει τους ορίζοντες της πολλά υποσχομένης περιοχής αυτής, δυναμένης να αποτελέσει υπόδειγμα διασφαλίσεως δυναμικής πανορθοδόξου ενότητος και μαρτυρίας.

Η Μήτηρ Εκκλησία της Κωνσταντινουπόλεως εξασφαλίζει στην Ορθόδοξη Εκκλησία της Αμερικής τα εφόδια που απαιτούνται για την περαιτέρω πρόοδο και εν Χριστώ προκοπή της.

Επιτρέψτε μου να κλείσω με μία φράση του Μακαριωτάτου Πατριάρχου Αντιοχείας κ. Ιγνατίου στη Σύναξη των Προκαθημένων του παρελθόντος Οκτωβρίου στο Φανάρι:

‘Στην Ορθοδοξία έχουμε έναν πρώτο (primus) και αυτός είναι ο Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως’».

ΦΩΤΟ: ΚΩΣΤΑΣ ΜΠΕΗ – ΕΘΝΙΚΟΣ ΚΗΡΥΞ